EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 9.9.2024.
COM(2024) 395 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par 2023. gadā panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē

{SWD(2024) 214 final}

Satura rādītājs

1. IEVADS 2

2. ZIŅOJUMA SATURS 2

3. PROJEKTU METODIKA SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM 3

4. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU SAISTĪBĀ AR SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM 4

4.1 Līdz 2023. gadam pabeigtie projekti 4

4.2 Notiekošie projekti 4

4.2.1. Transeiropas projekti 4

4.2.2. Valstu projekti 8

4.3 SMK IT īstenošanas kavēšanās risks 10

4.4 Seku mazināšanas darbības 12

4.5 Pašreizējais stāvoklis paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs 14

5. KOPSAVILKUMS PAR PĀRVALDĪBU UN SECINĀJUMI 14

1. IEVADS

Šis ir **piektais gada ziņojums par atlikušo elektronisko sistēmu ieviešanas progresu atbilstoši Savienības Muitas kodeksa (SMK) 278.a pantam**[1] par panākto progresu SMK paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē[2]. Šajā ziņojumā ir sīkāk izklāstīts turpmākais progress elektronisko sistēmu izstrādē un aprakstīta virzība uz pilnīgi digitālu muitas vidi kopš SMK stāšanās spēkā. Šajā nolūkā tiek izmantota 2019. gadā izstrādātā SMK darba programma[3] (SMK DP), kas tiek uzskatīta par atskaites punktu ziņošanai par progresu.

SMK stājās spēkā 2016. gada 1. maijā, un pēc tā grozīšanas 2019. gadā[4] tajā tika noteikti termiņi 2020., 2022. un 2025. gadā, līdz kuriem pakāpeniski jāpabeidz ar IT pāreju un īstenošanu saistītie projekti. Esošās elektroniskās un papīra dokumentu sistēmas var turpināt izmantot muitas formalitāšu pabeigšanai (tā dēvētie "pārejas pasākumi"), līdz sāk darboties jaunās vai jaunināt ās elektroniskās sistēmas, kas paredzētas SMK. Šo juridisko instrumentu izmanto, lai virzītu un atbalstītu pakāpenisko un sarežģīto trīsdimensiju pārejas procesu uz pilnībā digitālu muitas vidi, ņemot vērā sistēmu savstarpējo atkarību. **.**

Jāatzīmē, ka, gatavojot šo ziņojumu, 2019. gada SMK DP tika pārskatīta, cita starpā pamatojoties uz informāciju par progresu, kas ziņojuma sagatavošanas gaitā tika saņemta no dalībvalstīm. Jaunā SMK DP ir instruments, ar ko virzīt dalībvalstis uz nepabeigto projektu kopīgu un izpildāmu īstenošanu, piešķirot lielāku elastību galīgo termiņu ievērošanā, tomēr saglabājot nepieciešamo spiedienu, lai līdz 2025. gada 31. decembrim pilnībā īstenotu SMK DP. Šā iemesla dēļ ziņojumā ir iekļauta uz nākotni vērsta pieeja attiecībā uz gatavību ievērot datumus, kas noteikti jaunajā SMK DP[5], kuru Komisija pieņēma 2023. gada 15. decembrī.

2. ZIŅOJUMA SATURS

SMK DP uzskaitītos projektus var iedalīt šādās trijās sistēmu kategorijās:

i) **centrālās transeiropas sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai (bieži vien ir jāizstrādā vai jājaunina arī valstu sistēmas, un tas ir jādara dalībvalstīm);
ii) **decentralizētas transeiropas sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina Komisijai, bet kurās ir svarīgs valsts komponents, kas jāīsteno dalībvalstīm;
iii) **valsts sistēmas**, kuras jāizstrādā vai jājaunina vienīgi pašām dalībvalstīm.

Šajā ziņojumā ir analizēts reālais progress, kas panākts attiecībā uz visu triju veidu sistēmām, ieskicējot katra projekta darbības jomu un plānošanu (3. iedaļa). Ziņojumā ir uzsvērti arī iespējamie kavējumi, ja tādi ir konstatēti, kā arī paredzētie seku mazināšanas pasākumi (4. iedaļa). Kopējais SMK DP īstenošanas progresa novērtējums ir apkopots šā ziņojuma secinājumos (5. iedaļa).

---

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013 (2013. gada 9. oktobris), ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, OV L 269, 10.10.2013., 1.–101. lpp.

[2] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei:
2019. gadā – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019SC0434;
2020. gadā – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0339;
2021. gadā – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0382;
2022. gadā – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0029.

[3] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2019/2151 (2019. gada 13. decembris), ar ko izveido darba programmu par Savienības Muitas kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādi un ieviešanu, OV L 325, 16.12.2019., 168.–182. lpp., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32019D2151.

[4] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/632 (2019. gada 17. aprīlis), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 952/2013, lai pagarinātu Savienības Muitas kodeksā paredzēto līdzekļu, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, izmantošanu pagaidu kārtā (OV L 111, 25.4.2019., 54–58. lpp.).

[5] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/2879 (2023. gada 15. decembris), ar ko izveido darba programmu par Savienības Muitas kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādi un ieviešanu, OV L_202302879, 22.12.2023., 1.–17. lpp., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302879.

Sīkāka informācija par katra projekta plānošanu un statusu ir sniegta Komisijas dienestu darba dokumentā[6], kas publicēts kopā ar šo ziņojumu. Ziņojums un dienestu darba dokuments ir izstrādāti, pamatojoties uz informāciju, kas savākta **no šādiem avotiem**:

1) valsts plāni, kas dalībvalstīm ir jāiesniedz divas reizes gadā (janvārī un jūnijā);

2) apsekojums, kas tika izplatīts dalībvalstīm un Komisijas dienestiem, lai apkopotu ziņas par faktisko progresu salīdzinājumā ar plāniem.

No apsekojuma iegūtie dati ir gan kvantitatīvi – ievēroto vai neievēroto termiņu un sasniegto vai nesasniegto atskaites punktu veidā, gan kvalitatīvi, sniedzot sīki izstrādātus aprakstus par projektu paredzamo sarežģītību, risināmajām problēmām, paredzamajiem riskiem, kavējumiem, šādu kavējumu iemesliem un plānotajiem un/vai veiktajiem seku mazināšanas pasākumiem.

Šogad dalībvalstīm tika lūgts iesniegt arī informāciju par pieredzi, kas gūta, izstrādājot projektus, un par iespējamām papildu atbalsta vajadzībām;

3) divpusējas augsta līmeņa sanāksmes starp dalībvalstu muitas IT direktorātiem un Komisijas Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorātu (*TAXUD* ĢD).

Apsekojuma rezultāti sniedza Komisijai skaidru priekšstatu par katras sistēmas statusu. Tomēr Komisija konstatēja, ka ir svarīgi aktualizēt zināšanas, lai no dalībvalstu puses gūtu pilnīgu un precīzu priekšstatu par katra SMK projekta statusu nolūkā izprast problēmas, ar kurām tās saskaras, un sniegtu idejas problemātisko situāciju risināšanai;

4) transeiropas koordinēšanas un pārraudzības programmu rezultāti.

Šajā ziņojumā ir iekļauta arī analīze, kuras pamatā ir sīkāka informācija, ko dalībvalstis sniegušas saskaņā ar koordinēšanas programmām, kuras ir spēkā kopš 2020. gada, attiecībā uz transeiropas sistēmām.

3. PROJEKTU METODIKA SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM

Atkarībā no katras sistēmas arhitektūras, par ko vienojušās dalībvalstis un Komisija, ir **sadalītas funkcijas** attiecībā uz **atbildību** par izstrādi, ieviešanu, ekspluatāciju un uzturēšanu. Tas ir noteikts Īstenošanas regulā par elektronisko sistēmu tehniskajiem noteikumiem (*IRTA*), kurā aprakstīts, no kādiem komponentiem šīm sistēmām būtu jāsastāv un kādas ir to iezīmes – valstu komponenti (izstrādāti valsts līmenī) vai kopīgie komponenti (izstrādāti ES līmenī).

Saskaņā ar *IRTA* 103. pantu **kopīgos komponentus** izstrādā, testē, ievieš un pārvalda Komisija, un tos var testēt dalībvalstis. **Valstu komponentus** izstrādā, testē, ievieš un pārvalda dalībvalstis. Dalībvalstis nodrošina valsts komponentu **sadarbspēju** ar kopīgajiem komponentiem. Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm izstrādā un uztur **kopīgās specifikācijas decentralizētajām sistēmām**. Dalībvalstis izstrādā, ekspluatē un uztur **saskarnes**, lai nodrošinātu to decentralizēto sistēmu funkcionalitāti, kas vajadzīgas informācijas apmaiņai ar uzņēmējiem un citām personām, izmantojot valsts komponentus un saskarnes, un ar citām dalībvalstīm, izmantojot kopīgos komponentus.

Kopš 2022. gada **projektu metodika** sistēmu izstrādei ir vēl vairāk optimizēta. No Komisijas puses darījumdarbības procesu modelēšana, datu modelēšana un tehniskās specifikācijas tika izstrādātas vairāk paralēli, kā arī jau no paša sākuma cieši sadarbojoties ar juridiskajiem, darījumdarbības un IT ekspertiem. Šo paraugprakses metodi ir pārņēmušas arī lielākā daļa dalībvalstu. Turklāt tiek pieņemtas elastīgākas metodikas SMK elektronisko sistēmu izstrādei, kas ļauj pakāpeniski paplašināt funkcionalitāti lietotājiem ar ātrākiem un vieglāk pārvaldāmiem programmatūras laidieniem. Komisija ir pielāgojusi savu pieeju un dokumentāciju transeiropas sistēmām, lai šo elastību varētu izmantot kā atbalstu dalībvalstīm progresa paātrināšanā. Tas ir atspoguļots arī jaunajā SMK DP.

Dalībvalstis un Komisija turpināja regulāri tikties Elektroniskās muitas koordinācijas grupā (*ECCG*), lai noteiktu un vienotos par projekta dokumentiem katrai transeiropas sistēmai. *ECCG* ir arī forums, kurā

[6] Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots Komisijas ziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei atbilstoši Savienības Muitas kodeksa 278.a pantam par panākto progresu Kodeksā paredzēto elektronisko sistēmu izstrādē, SWD(2024) XX final.

tiek vadītas un koordinētas darbības starp dalībvalstīm un Komisiju. Turklāt Komisija ar Tirdzniecības kontaktu grupas (*TCG*) starpniecību sistemātiski apspriežas ar tirdzniecības kopienu. Dalībvalstīm ir pienākums tieši sazināties ar saviem uzņēmējiem par valsts plāniem un tirdzniecības dokumentāciju. Tiklīdz sistēmas būs gatavas, būs ārkārtīgi svarīgi, lai dalībvalstis nodrošinātu sekmīgu pāreju no esošajām uz jauninātajām sistēmām. Tas ir būtiski, lai novērstu jebkādu ietekmi uz tirdzniecību un muitas darbībām.

4. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR PROGRESU SAISTĪBĀ AR SMK ELEKTRONISKAJĀM SISTĒMĀM

SMK DP ir ietverti septiņpadsmit projekti, ar kuriem tiek ieviestas nepieciešamās elektroniskās sistēmas, to starpā četrpadsmit transeiropas projekti, par kuriem atbild Komisija kopā ar dalībvalstīm, un trīs projekti, par kuriem atbild vienīgi dalībvalstis.

4.1 Līdz 2023. gadam pabeigtie projekti

Komisija ziņo par šādu **deviņu jaunu sistēmu vai jauninājumu** veiksmīgu ieviešanu:

- SMK projekts "Reģistrētā eksportētāja sistēma" – *REX* (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "Muitas lēmumi" – *CDS* (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "Tirgotāju tieša piekļuve Eiropas informācijas sistēmām" – *UUM&DS* (vienota lietotāju pārvaldība un digitālais paraksts) (jauna sistēma): ieviests 2017. gadā;
- SMK projekts "2. uzņēmēju reģistrācijas un identifikācijas sistēma" – *EORI2* (jauninājums): ieviests 2018. gadā;
- SMK projekts "*Surveillance 3*" – *SURV3* (jauninājums): ieviests 2018. gadā;
- SMK projekts "Saistoša izziņa par tarifu" – *BTI* (jauninājums): ieviests 2019. gadā;
- SMK projekts "Atzītie uzņēmēji" – *AEO* (jauninājums): ieviests 2019. gadā;
- SMK projekts "Informācijas veidlapas īpašajām procedūrām" – *INF* (jauna sistēma): ieviests 2020. gadā;
- SMK projekts "2. importa kontroles sistēmas 1. laidiens" – *ICS2 1. laidiens* (jauninājums): ieviests 2021. gadā.

4.2 Notiekošie projekti

Šā ziņojuma mērķis ir uzsvērt sasniegumus un problēmas, kas radušās, īstenojot notiekošos projektus 2023. gadā.

4.2.1. iedaļā ir sniegts pārskats par **sešiem transeiropas projektiem**, kurus plānots īstenot laikposmā no 2023. līdz 2025. gadam. Četros no šiem projektiem ieviešanas periods beidzās 2023. gadā, kā noteikts 2019. gada SMK DP, bet, tā kā dažas dalībvalstis ziņoja par grūtībām, 2023. gadā SMK DP tika pārskatīta.

4.2.2. iedaļā ir aprakstīta **trīs valsts projektu** īstenošana, proti, "*Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana*", "*Īpašās procedūras*" un "*Valstu importa sistēmas*". Sākotnēji bija plānots, ka šo projektu ekspluatācija sāksies līdz 2022. gada 31. decembrim, kā noteikts SMK. Taču, ņemot vērā nespēju ievērot šo termiņu un kā iepriekš norādīts SMK gada progresa ziņojumos, vairākas dalībvalstis lūdza piešķirt atkāpi saskaņā ar SMK 6. panta 4. punktu. Komisija 2023. gada 1. februārī pieņēma īstenošanas lēmumus, ar kuriem dažām dalībvalstīm piešķīra atkāpes, pagarinot termiņu līdz 2023. gada 31. decembrim.

4.2.1. Transeiropas projekti

Transeiropas projektiem ir īpaša struktūra, kurā var būt gan centrāli, gan valsts elementi, kā arī vairāki posmi. Kā noteikts SMK 278. panta 3. punktā, tie jāpabeidz ne vēlāk kā 2025. gada 31. decembrī. Katra projekta īss apraksts un progress ir izklāstīts tālāk tekstā.

1) **SMK projekts "Galvojumu pārvaldība"** – *GUM* (jauna sistēma): mērķis ir nodrošināt dažādu veidu galvojumu piešķiršanu un pārvaldību reāllaikā visā ES, galveno uzmanību pievēršot tam, lai uzlabotu galvojumu apstrādes ātrumu, izsekojamību un uzraudzību, ko īsteno muitas iestādes.

Progress: 2023. gadā tika darītas pieejamas darījumdarbības vadlīnijas, e-mācību modulis un IT apmācības sesijas. Ar *GUM 1. komponenta* savlaicīgu ieviešanu, kas centralizēti jāpabeidz līdz 2024. gada 11. martam, bija saistīts zems risks.

Attiecībā uz *GUM 2. komponentu* paredzams, ka dalībvalstis no 2024. gada marta līdz 2025. gada jūnijam izveidos operatīvos savienojumus ar centrālo komponentu. Dalībvalstis galvenokārt norādīja, ka ar projekta savlaicīgu īstenošanu saistītais risks ir zems. Līdz 2023. gada 2. ceturksnim septiņas dalībvalstis ziņoja, ka valsts komponenta ieviešana ir pabeigta, savukārt citās dalībvalstīs darbs turpinās. Paredzams, ka divas dalībvalstis kavēs atskaites punkta sasniegšanu.

2) **SMK projekts "Importa kontroles sistēma 2"** – *ICS2* (jauninājums): mērķis ir stiprināt piegādes ķēdes drošumu un drošību, uzlabojot datu kvalitāti, uzlabotas informācijas par kravām reģistrēšanu, pieejamību un apmaiņu.

Progress: *ICS2 2. laidiens* paplašina sistēmas darbības jomu, attiecinot to uz visām kravām (tostarp ekspress un pasta sūtījumiem), ko ieved ES pa gaisu.

Komisija ieviesa centrālo sistēmu "*ICS2 2. laidiens*" 2023. gada 1. martā, ievērojot tiesību aktos noteikto termiņu.

Kas attiecas uz dalībvalstu gatavību veikt īstenošanu, līdz 2023. gada 1. martam divpadsmit dalībvalstis ieviesa *ICS2 2. laidienu*. Augsta kavējumu riska dēļ atkāpes tika piešķirtas divpadsmit citām dalībvalstīm, pagarinot ieviešanas termiņu līdz 2023. gada 30. jūnijam[7]. Līdz 2023. gada beigām 2. laidiens darbojās divdesmit sešās dalībvalstīs. Pēdējā dalībvalsts plānoja pieslēgties 2024. gada pirmajā pusē.

Tirgotāji veica pāreju pakāpeniski līdz 2023. gada oktobrim, tomēr līdz gada beigām pāreju vēl nebija veikuši aptuveni 40 gaisa pārvadātāji. Dalībvalstis ir atbildīgas par uzņēmēju atbilstību *ICS2*. Komisija kopā ar dalībvalstīm un attiecīgajām arodasociācijām uzrauga uzņēmēju pakāpenisku pievienošanos. Komisija ir atgādinājusi dalībvalstīm veikt visus nepieciešamos pasākumus (tostarp, iespējams, piemērot sankcijas), lai nepieļautu uzņēmēju neatbilstības turpināšanos.

ICS2 3. laidiena izstrāde ir sākusies, kā plānots. Most Member States indicated that the project is with low risk and on target to have the system fully deployed by the date specified in the UCC WP.

3) **SMK projekts "Savienības statusa apliecinājums"** – *PoUS* (jauna sistēma): mērķis ir glabāt, pārvaldīt un izgūt visus apliecinājumus, kurus tirgotāji sniedz, lai pierādītu savu preču Savienības statusu. Ņemot vērā atkarību no SMK muitas preču manifesta (*CGM*) un Eiropas Jūras vienloga sistēmas vides (*EMSWe*), projekts tiks pabeigts divos dažādos posmos, lai līdz minimumam samazinātu riskus un neatbilstības.

Progress: paredzēts, ka *PoUS 1. posma* ekspluatācija sāksies līdz 2024. gada 1. martam ar zemu kavējumu risku.

Regarding *PoUS – Phase 2*, Technical Specifications were completed by the Commission in Q2 2023, and Conformance Testing activities are scheduled to conclude in Q3 2025. Komisija plāno īstenot projektu savlaicīgi. Tomēr jānorāda, ka, ņemot vērā atšķirību starp *PoUS 2. posma* muitas preču manifesta (*CGM*) ieviešanas datumu (2025. gada 2. jūnijs) un

[7] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/438 (2023. gada 24. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, informācijas apmaiņai un glabāšanai attiecībā uz Importa kontroles sistēmas 2. laidienu (OV L 63, 28.2.2023., 56.–58. lpp.).

Eiropas Jūras vienloga sistēmas vides (*EMSWe*) ieviešanas datumu (2025. gada 15. augusts), jaunajā SMK DP ir mēģināts veikt saskaņošanu. Tāpēc jaunajā SMK DP ieviešana tika pārcelta uz 2025. gada 15. augustu[8]. Ņemot vērā problēmas, kas saistītas ar *EMSWe* īstenošanas progresu, ar projektu ir saistīts vidējs risks;

4) **SMK projekts "Importa centralizēta muitošana"** – *CCI* (jauna sistēma): mērķis ir ļaut uzņēmējiem piemērot precēm muitas procedūru, iesniedzot uzņēmējdarbības veikšanas vietā muitas deklarāciju par precēm, kas tiek uzrādītas citā dalībvalstī. Pamatojoties uz jaunajām *valstu importa sistēmām*, ar *CCI* tiks automatizēta centralizētā muitošana Eiropas līmenī.

Progress: attiecībā uz *CCI 1. posmu* Komisija veic darbu atbilstoši grafikam un kopā ar dalībvalstīm veic atbilstības testēšanu. Ar projektu ir saistīts vidējs līdz augsts risks, jo tas ir atkarīgs no dalībvalstu gatavības valsts importa sistēmas (*NIS*) jauninašanai, kas ir priekšnoteikums *CCI* ieviešanai.

Ņemot vērā ziņojumus par kavējumiem *CCI 1. posma* ieviešanā pēc 2023. gada 1. decembra, Komisija īsteno jaunu iteratīvu pieeju, prioritāti piešķirot standarta deklarācijām un brīvībai izvēlēties ziņojuma veidu, vienlaikus pagarinot *CCI 1. posma* galīgās ieviešanas termiņu[9] līdz 2024. gada 1. jūlijam, kas atspoguļots jaunajā SMK DP.

As regards *CCI – Phase 2,* the Commission finalised the Technical Specifications in 2022, well in advance of the deployment window scheduled for October 2023 to 2 June 2025.

Attiecībā uz visas *CCI* sistēmas pabeigtības novērtēšanu lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka virzība uz priekšu notiek un ka pastāv vidējs risks, kas saistīts ar projekta savlaicīgu īstenošanu atbilstoši *CCI 2. posma* termiņam.

Dažas dalībvalstis pauda nodomu vienlaikus ieviest *CCI 1. posmu* un *CCI 2. posmu*;

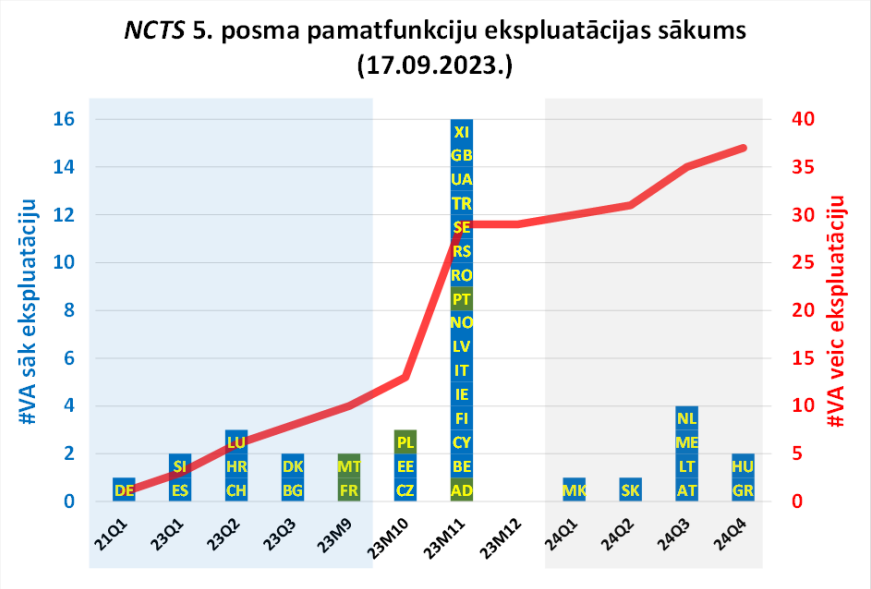
5) **SMK projekts "Jaunā datorizētā tranzīta kontroles sistēma"** – *NCTS* (jauninājums): mērķis ir pielāgo pašreizējo Savienības un kopīgo tranzīta sistēmu jaunajām SMK juridiskajām prasībām, tostarp jaunajām SMK datu prasībām un saskarnēm ar citām sistēmām.

Progress: kopumā attiecībā uz *NCTS 5. posmu* ir panākts ievērojams progress. Tomēr projekts ir saistīts ar augstu risku, jo vairākas dalībvalstis nespēja ievērot ieviešanas termiņu – 2023. gada 1. decembri. Tāpēc tika panākta vienošanās par jaunu pieeju, un tā tika atspoguļota jaunajā SMK DP. Tas nozīmē, ka *NCTS 5. posmu* var īstenot divos posmos: pamatfunkcijas – līdz 2023. gada 1. decembrim, nodrošinot darbības nepārtrauktību, kas saskaņota ar SMK, un papildu funkcijas – līdz 2024. gada 2. decembrim.

Kā redzams Figure 1. attēlā, trīs dalībvalstīs ekspluatācija sākās pirms 2023. gada februāra, bet četrās citās – pirms 2023. gada septembra. Visas dalībvalstis, izņemot sešas, apņēmās nodrošināt, ka līdz 2023. gada 1. decembrim sāks darboties pamatfunkcijas, un lielākā daļa apstiprināja, ka līdz 2024. gada 1. decembrim pilnībā sāks darbosies gan pamatfunkcijas, gan papildu funkcijas.

[8] Datums attiecīgi atjaunināts pārskatītajā 2023. gada SMK DP.

[9] 2023. gadā iesniegtā pieeja saistībā ar SMK DP un *MASP-C* pārskatīšanu. *CCI 1. posma* ieviešanas perioda beigas ir paredzētas līdz 2024. gada 2. ceturkšņa beigām, un galīgais ieviešanas termiņš ir 1.7.2024.

1. attēls. NCTS 5. *posms. Valstu administrācijas sāk ekspluatāciju*

Attiecībā uz *NCTS 6. posmu* grafiks ir sinhronizēts ar *ICS2 3. laidiena*[10] grafiku jaunajā SMK DP, un jaunajā ieviešanas periodā ir skaidri noteikts, kad ir jānoslēdz *NCTS* 5. posms. Šīm izmaiņām būtu jānovērš kavējumu risks un jāļauj dalībvalstīm un tirgotājiem noteikt savu stratēģiju un darbības, lai tās būtu gatavas līdz jaunajiem datumiem; Tāpēc, ņemot vērā to, ka šis projekts ir jāpabeidz līdz 2025. gada 1. septembrim, ar to saistītais risks ir samazināts līdz zemam.

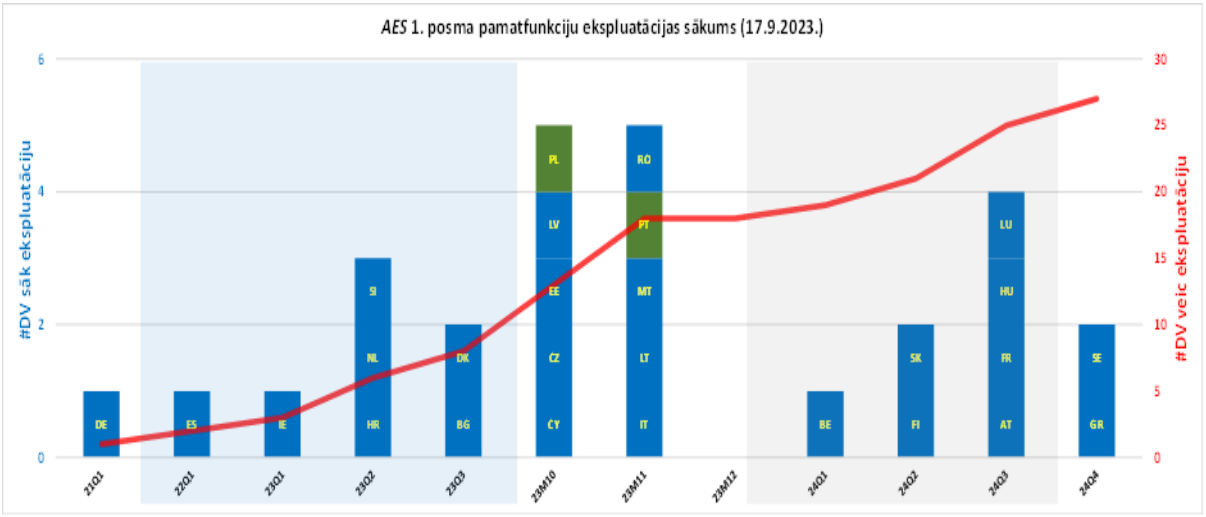
6) **SMK projekts "Automatizēta eksporta sistēma"** – *AES* (jauninājums): mērķis ir īstenot SMK prasības attiecībā uz preču eksportu un izvešanu.

Progress: attiecībā uz *AES* dalībvalstis ziņoja par ievērojamu progresu valsts eksporta pieteikumu ieviešanā 2023. gadā. Tomēr, tā kā vairākas dalībvalstis nespēja ievērot ieviešanas termiņu – 2023. gada 1. decembri un tāpēc SMK DP tika pārskatīts plāns, ar projektu ir saistīts augsts risks. *AES* var īstenot trīs posmos: pirmajā – pamatfunkcijas (2023. gada 1. decembris), otrajā – saskarne ar akcīzes nodokli (2024. gada februāris) un pēdējā – papildu funkcijas (2024. gada 2. decembris).

Ar šīm izmaiņām būtu jānovērš kavējumu risks un jāļauj dalībvalstīm un tirgotājiem noteikt stratēģiju, lai tās spētu ievērot jaunos termiņus, jo pretējā gadījumā pastāvētu vidējs līdz augsts risks savlaicīgai īstenošanai līdz 2024. gada beigām.

Figure 2. attēlā redzams, ka astoņas dalībvalstis sāka starptautisku *AES* ekspluatāciju līdz 2023. gada septembrim. Vēl astoņas dalībvalstis kopā ar Komisiju pašlaik īsteno savus ieviešanas plānus, lai nodrošinātu savlaicīgu ekspluatācijas uzsākšanu. Lielākā daļa dalībvalstu apstiprināja savu apņemšanos nodrošināt, ka līdz 2023. gada 1. decembrim sāks darboties pamatfunkcijas, savukārt līdz 2024. gada 2. decembrim – gan pamatfunkcijas, gan papildu funkcijas.

[10] Kā paredzēts jaunajā SMK DP, *NCTS 5. posms* tiks pilnībā ieviests līdz 2025. gada 21. februārim. Pārejas periods no *NCTS 5. posma* uz *NCTS 6. posmu* ir paredzēts no 1.3.2025. līdz 1.9.2025., tajā pašā laikposmā, kad notiks pāreja no *ICS2 2. laidiena* uz *ICS2 3. laidienu*, kas ļaus sinhronizēt abas sistēmas.

2. attēls. AES *dalībvalstis sāk ekspluatāciju*

Kopumā Komisija strādā atbilstoši plānam, lai atlikušajos transeiropas projektos ievērotu tiesību aktos noteiktos termiņus, par kuriem panākta vienošanās saskaņā ar SMK un SMK DP. Attiecībā uz šo transeiropas sistēmu valsts komponentu ieviešanu dalībvalstīs ir konstatēti nopietni kavējumu riski, jo īpaši attiecībā uz *CCI 1. posmu, AES* un *NCTS 5. posmu*, taču tie ir daļēji novērsti ar jauno SMK DP (sk. 4.3. iedaļu).

4.2.2. Valstu projekti

Saskaņā ar SMK 278. panta 2. punktu dalībvalstīm bija jāpabeidz savu **trīs pilnībā valstiska mēroga projektu**[11] jaunināšana līdz 2022. gada 31. decembrim. Tomēr divdesmit divas dalībvalstis nespēja ievērot šo termiņu, un pēc to lūguma tika piešķirta atkāpe, tāpēc ieviešanas termiņš tika pagarināts līdz 2023. gada 31. decembrim[12].

Turpmāk 3. attēlā ir redzams katra valsts mēroga projekta progress.

1) **SMK projekts "Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana"** (*AN*, *PN* un *TS*) (jauninājums): mērķis ir automatizēt valstu ievešanas procesus.

   Progress: iepriekšējos SMK gada progresa ziņojumos tika konstatēts, ka valstu sistēmu savlaicīga ieviešana ir apdraudēta. Kā redzams attēlā, lielākā daļa dalībvalstu pabeidza īstenošanu līdz 2023. gada beigām. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.1.2. iedaļā;

[11] Šis termiņš neietver valstu īpašo procedūru sistēmas eksporta komponentu, kura darbība un plānošana ir savstarpēji saistīta ar automatizēto eksporta kontroles sistēmu (*AES*).

[12] Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/235 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar paziņojumu par jūras kuģa vai gaisa kuģa ierašanos saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai (OV L 32, 3.2.2023., 220.–222. lpp.).
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/234 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar Savienības muitas teritorijā ievesto preču uzrādīšanas paziņojumu saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai (OV L 32, 3.2.2023., 217.–219. lpp.).
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/236 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 952/2013 lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, ar pagaidu uzglabāšanas deklarāciju par muitai uzrādītām ārpussavienības precēm saistītas informācijas apmaiņai un glabāšanai (OV L 32, 3.2.2023., 223.–225. lpp.).
Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2023/237 (2023. gada 1. februāris), ar kuru piešķir konkrētu dalībvalstu lūgto atkāpi, lai varētu izmantot līdzekļus, kas nav elektroniskās datu apstrādes metodes, tādas informācijas apmaiņai un glabāšanai, kura saistīta ar Savienības muitas teritorijā ievesto preču muitas deklarāciju saskaņā ar 158., 162., 163., 166., 167., 170.–174., 201., 240., 250., 254. un 256. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu (OVL 32, 3.2.2023., 226.–228. lpp.).

2) **SMK projekts "Valstu importa sistēmas"** – *NIS* (jauninājums): mērķis ir īstenot visus procesus un datu prasības, kas paredzētas SMK attiecībā uz importu.

Progress: kopš 2022. gada vairākas dalībvalstis ziņoja par riskiem, kas saistīti ar projekta savlaicīgu īstenošanu, tāpēc tika piešķirtas atkāpes. Līdz 2023. gada beigām *NIS* bija ieviesta deviņpadsmit dalībvalstīs. Dažās dalībvalstīs nepieciešama papildu jauninašana, lai projektu varētu pilnībā pabeigt; citas valstis nepabeidza īstenošanu līdz 2023. gada beigām (termiņš, kas piešķirts kā atkāpe). Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.2.2. iedaļā;

3) **SMK projekts "Īpašās procedūras"** – *SP* (jauninājums): mērķis ir saskaņot īpašās procedūras (t. i., uzglabāšanu muitas noliktavā, galapatēriņu, pagaidu ievešanu, ievešanu pārstrādei un izvešanu pārstrādei).

Progress: ņemot vērā savstarpējo atkarību ar *valstu importa sistēmām*, divdesmit viena dalībvalsts pabeidza *SP IMP* līdz 2023. gada beigām. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.3.2. un 3.4.2. iedaļā;

	AN	*PN*	*TS*	*NIS*	*SP IMP*
SMK DP noteiktais termiņš	31.12.2022. ar pagarinājumu līdz 31.12.2023.(1)			31.12.2022. ar pagarinājumu līdz 31.12.2023.(2)	
AT	N/P	21.6.2023.	Nav iesniegts	Nav iesniegts	3.2.2025.
BE	30.6.2023.	5.7.2023.	29.11.2023.	6.12.2023.	6.12.2023.
BG	1.3.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.
CY	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.
CZ	1.3.2023.	1.3.2023.	31.12.2023.	1.12.2024.	1.12.2024.
DE	1.3.2023.	6.3.2021.	6.3.2021.	6.3.2021.	6.3.2021.
DK	31.10.2023.	31.10.2023.	15.10.2024.	15.10.2024.	15.10.2024.
EE	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	1.7.2021.	1.7.2021.
ES	N/P	1.3.2024.	1.3.2024.	30.9.2023.	30.9.2022.
FI	31.3.2023.	31.3.2021.	31.12.2022.	31.12.2019.	30.12.2022.
FR	1.7.2023.	6.3.2024.	6.3.2024.	31.12.2024.	30.9.2023.
GR	31.12.2024.	31.12.2024.	31.12.2024.	31.12.2022.	31.12.2024.
HR	1.7.2023.	1.3.2023.	1.12.2022.	1.1.2023.	1.1.2023.
HU	31.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	12.10.2023.	12.10.2023.
IE	N/P	23.11.2020.	23.11.2020.	24.6.2024.	23.11.2020.
IT	13.12.2022.	13.12.2022.	13.12.2022.	1.7.2021.	1.7.2021.
LT	1.3.2023.	28.2.2023.	31.10.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.
LU	1.3.2023.	10.1.2023.	10.1.2023.	2.5.2023.	2.5.2023.
LV	24.9.2017.	24.9.2017.	24.9.2017.	3.6.2018.	3.6.2018.
MT	1.6.2024.	1.6.2024.	1.6.2024.	1.2.2025.	1.2.2025.
NL	1.7.2023.	1.12.2023.	1.12.2023.	1.4.2022.	1.4.2022.
PL	1.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	1.7.2021.
PT	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.
RO	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	31.12.2023.
SE	1.3.2023.	27.9.2023.	1.10.2024.	15.3.2022.	20.6.2023.
SI	1.3.2023.	1.3.2023.	30.11.2023.	1.1.2022.	1.1.2022.
SK	1.3.2023.	1.10.2023.	2.6.2025.	1.1.2025.	11.6.2016.

Apzīmējumi	
	Papildu atjaunināšana saskaņā ar SMK DP līdz 2024. gada 1. jūlijam un/vai piešķirto atkāpi.
	Pēc SMK DP un/vai piešķirtajā atkāpē noteiktā termiņa beigām.
	Nav iesniegts.

1) Līdz 31.12.2023. dalībvalstīm, kurām piešķirta atkāpe.
2) Līdz 31.12.2023. dalībvalstīm, kurām piešķirta atkāpe, vai līdz 1.7.2024. dalībvalstīm, kuras piemēro Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2015/2446 2. panta 4.a punktu, kā tas ir, piemēram, Bulgārijas, Īrijas un Polijas gadījumā.

3. attēls. Valstu ievešanas/importa sistēmu ieviešanas plāns

Apkopojot var secināt, ka dalībvalstis strādā, lai pabeigtu savu trīs pilnībā valstiska mēroga projektu jaunināšanu. Lai gan lielākā daļa dalībvalstu plāno ieviest savas sistēmas līdz 2023. gada beigām saskaņā ar piešķirto atkāpes termiņu, ievērojams skaits dalībvalstu aizvien ziņoja par kavējumiem, galvenokārt attiecībā uz *TS* un *TID*, un tāpēc ieviešana turpināsies pēc 2023. gada un ietekmē citas jomas.

Valstu ievešanas sistēmu (ierašanās paziņojums / uzrādīšanas paziņojums / pagaidu uzglabāšana) ieviešanas kavējumi traucē *ICS2* ciklu un atbalsta procesus, ietekmē piegādes ķēdes un palielina uzņēmēju pagaidu risinājuma izstrādes izmaksas.

Arī *NIS* jauninašanas kavējumi negatīvi ietekmē uzņēmējus, jo tiek atlikta visu importa funkciju izmantošana, formalitāšu vienkāršojumi, ko uzņēmēji varētu izmantot, piemēram, ierakstu deklarētāja reģistros (*EIDR*). Turklāt tas ir svarīgs priekšnoteikums ar *CCI* saistītās elektroniskās sistēmas ieviešanai.

Sīkāka informācija par kavējumiem ir izklāstīta dienestu darba dokumenta 3.2. iedaļā.

4.3 SMK IT īstenošanas kavēšanās risks

Šajā ziņojumā ir nošķirts Komisijas un dalībvalstu progress. **Komisijas** darbs **noris, kā plānots**, un netika konstatēti nekādi kavējumi, kas pārsniegtu tiesību aktos noteikto termiņu, kā arī netika konstatēti riski, kuru dēļ ieviešana varētu aizkavēties. Kavējumi dalībvalstīs ietekmē tādu transeiropas sistēmu kā *ICS2, CCI, NCTS* un *AES* progresu kopumā, kas savukārt ietekmē darbības, kuras ietilpst Komisijas darbības jomā. Tāpēc tiek atvēlēti lielāki investīciju resursi atbilstības testēšanai, kā arī koordinācijai un atbalstam Eiropas projektos. Tiek sniegta arī papildu palīdzība alternatīvu valsts attīstības un ieviešanas shēmu un uzraudzības jomā, un pārejas periodos galvenie komponenti ir jāuztur ilgāku laiku.

Lielākajā daļā **dalībvalstu progress notiek pakāpeniski** darbībās, par ko tās ir atbildīgas, lai gan dažās no tām darbs notiek lēnāk, nekā sākotnēji plānots. Tāpēc dažos valstu un transeiropas projektos **tika ziņots par kavējumiem, kas pārsniedz tiesību aktos noteiktos termiņus vai termiņus, kas noteikti ar atkāpi**.

Dalībvalstis norādīja vairākus kavējumu iemeslus, no kuriem lielākā daļa atkārtojas, aizkavējot valstu sistēmu izstrādi. Tie ietver finanšu un cilvēkresursu trūkumu, konkurējošas prioritātes un Krievijas iebrukuma Ukrainā ietekmi uz muitu. Dalībvalstis ziņoja arī par valsts IT infrastruktūras nespēju apmierināt projektu tehniskās vajadzības, līgumslēdzēju spējas problēmām un atkarību no citām ieinteresētajām personām, uzņēmēju pāreju un testēšanu, novēlotiem vai neveiksmīgiem uzaicinājumiem uz konkursu, lai izmantotu ārpakalpojumu darbu, apgrūtinošām publiskā iepirkuma procedūrām, pārvaldības problēmām un SMK projektu sistēmu integrācijas sarežģītību.

Neraugoties uz to, ka Komisija laikus iesniedza transeiropas sistēmu funkcionālās un tehniskās specifikācijas saskaņā ar SMK DP, joprojām ir dažas dalībvalstis, kurās nav piešķirtas līgumslēgšanas tiesības vai kurās joprojām pastāv būtiskas problēmas valsts iepirkuma procesos, kas ietekmē sistēmu savlaicīgu ieviešanu.

Notika dalībvalstu un Komisijas divpusējas sanāksmes, lai apspriestu un risinātu jautājumus un uzsvērtu, cik svarīgi ir piešķirt prioritāti SMK projektiem. Šajā saistībā Komisija arī sniedza konsultācijas par iespējamām turpmākām darbībām un pasākumiem. **Divdesmit divas dalībvalstis iesniedza Komisijai oficiālus pieprasījumus piešķirt atkāpes** saskaņā ar SMK 6. panta 4. punktu attiecībā uz **valsts projektu** kavējumiem, kas pārsniedz tiesību aktos noteiktos termiņus. Komisija izskatīja pieprasījumus un to pamatojumus, ņemot vērā konkrētos apstākļus, un **izdeva īstenošanas**

lēmumus, ar kuriem piešķīra atkāpes dalībvalstīm, kuras to lūdza. Atkāpes attiecībā uz projektiem "*Ierašanās paziņojums, uzrādīšanas paziņojums un pagaidu uzglabāšana*", "*Valstu importa sistēma*" un "*Īpašo procedūru 2. komponents"* pagarināja termiņu līdz 2023. gada 31. decembrim[13], savukārt atkāpe attiecībā uz *ICS2 2. laidienu* pagarināja termiņu līdz 2023. gada 30. jūnijam.

Tālāk ir sniegts pārskats par dalībvalstīm piešķirtajām atkāpēm.

- Attiecībā uz projekta daļas "***Ierašanās paziņojums***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BE, BG, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK. Vienlaikus BG, CY, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, NL, SE un SI ziņoja, ka tās izmantos *AN*, kas integrēts *ICS2 2. laidienā* (ieviests 2023. gada 1. martā vai 2023. gada 30. jūnijā dalībvalstīs, kurām tika piešķirta atkāpe). DE un IE atzīmēja projekta daļu "***Ierašanās paziņojums***" kā nepiemērojamu.
- Attiecībā uz projekta daļas "***Uzrādīšanas paziņojums***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK.
- Attiecībā uz projekta daļas "***Pagaidu uzglabāšana***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI un SK. Turklāt GR informēja, ka nepieciešams atkāpes pagarinājums.
- Attiecībā uz projekta "***Valstu importa sistēmu jaunināšana***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BG, CY, CZ, DK, ES, FR, GR, HU, LT, LU, MT, NL, PT, RO un SE. Šie kavējumi ietekmēs transeiropas *CCI* projektu un projektu "*Īpašo procedūru 2. komponents*", kas atbilst tādam pašam termiņam kā projekts "*Valstu importa sistēmu jaunināšana*". Turklāt GR un SK informēja, ka ir vajadzīgs atkāpes pagarinājums.
- Attiecībā uz projekta "***Īpašo procedūru 2. komponents***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BG, CY, CZ, DK, ES, FR, GR, HU, LT, LU, MT, NL, PT, RO un SE.
- Attiecībā uz projekta "***ICS2 2. laidiens***" ieviešanu atkāpe tika piešķirta šādām dalībvalstīm: AT, BE, DK, EE, FR, GR, HR, LU, NL, PL, RO un SE. GR un RO iesniedza oficiālu pieprasījumu piešķirt vēl vienu atkāpi. Turklāt GR un RO informēja, ka ir vajadzīgs atkāpes pagarinājums. 2023. gada beigās RO joprojām bija problēmas ar šā laidiena ieviešanu.

Pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no dalībvalstīm, mēs varam secināt, ka ir ievērots 71 % no visiem ar atkāpi piešķirtajiem pagarinātajiem termiņiem 2023. gadā. Pārējos 29 % joprojām ir ieviešanas problēmas.

Kā atspoguļots pievienotajā dienestu darba dokumentā, **vairākas dalībvalstis informēja Komisiju par transeiropas projektu kavējumiem**.

- Attiecībā uz projekta "***Īpašo procedūru 1. komponents***" ieviešanu plānoto ekspluatācijas datumu pēc SMK DP noteiktā termiņa norādīja šādas dalībvalstis: FI, FR, GR, HU, LU, MT, PT, SE un SK. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā dienestu darba dokumenta 3.3. iedaļā.
- Attiecībā uz ***ICS2 3. laidiena*** ieviešanu šādas dalībvalstis ziņoja par ieviešanas datumiem, kas pārsniedz SMK DP noteikto termiņu[14]: FI, FR, HR, IE, MT, PT un SK.Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.2. iedaļā.

[13] Visiem transporta veidiem, izņemot gaisa transportu, atkāpes attiecībā uz ierašanās paziņojumu, uzrādīšanas paziņojumu un pagaidu uzglabāšanu ir spēkā līdz 29.2.2024.

[14] Pārskatītajā 2023. gada SMK DP paredzēts, ka visas dalībvalstis pilnībā ieviesīs *ICS2 3. laidienu* līdz 3.6.2024. *ICS2 3. laidiena* sistēmas ieviešana ir plānota trīs posmos: 1. posms attiecībā uz jūras un iekšzemes ūdensceļu pārvadātājiem (ieviešanas periods no 3.6.2024. līdz 4.12.2024.); 2. posms saistībā ar ekspeditora konosamentu iesniedzējiem jūras un iekšējo ūdensceļu pārvadājumu jomā (ieviešanas periods no 4.12.2024. līdz 1.4.2025.); 3. posms attiecībā uz autotransporta un dzelzceļa pārvadātājiem (ieviešanas periods no 1.4.2025. līdz 1.9.2025.).

- Attiecībā uz ***CCI 1. posma*** ieviešanu plānoto ekspluatācijas datumu pēc SMK DP noteiktā termiņa norādīja šādas dalībvalstis[15]: BE, CZ, DE, DK, ES, FI, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, PT, SI un SK. Attiecībā uz ***CCI 2. posma*** ieviešanu BE, DE, EE, ES, FI, GR un NL norādīja plānoto ekspluatācijas datumu pēc SMK DP noteiktā termiņa. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā dienestu darba dokumenta 3.6. un 4.4. iedaļā.
- Attiecībā uz ***NCTS* 5. posma** ieviešanu AT, ES, FI, GR, HU, IE, LT, LV, MT, NL, PT, SE un SK norādīja uz kavējumiem salīdzinājumā ar SMK DP noteikto funkciju ieviešanas termiņu[16]. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.7. iedaļā.
- Attiecībā uz ***AES* 1. komponenta** ieviešanu AT, BE, FI, FR, GR, HU, LU, MT, PT, SE un SK norādīja plānoto ekspluatācijas datumu pēc SMK DP noteiktā termiņa[17]. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 3.8. iedaļā.
- Attiecībā uz ***GUM 2. komponenta*** ieviešanu plānoto ekspluatācijas datumu pēc SMK DP noteiktā termiņa norādīja šādas dalībvalstis[18]: BE, DE, DK, GR un HR. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta 4.1. iedaļā.

Komisija veic situācijas rūpīgu analīzi un pārraudzību attiecībā uz iepriekš minētajiem projektiem un īsteno atbalsta palielināšanas pasākumus (sk. 4.4. iedaļu).

Noslēgumā jāsecina, lielākā daļa dalībvalstu cenšas īstenot **valstu projektus** jaunajos termiņos, kas noteikti ar atkāpēm. Tomēr dažas dalībvalstis joprojām ziņoja par kavējumiem pēc termiņiem, kas piešķirti ar atkāpēm. Turklāt šie kavējumi var negatīvi ietekmēt to transeiropas sistēmu valstu komponentu sniegumu, kuru īstenošanas termiņš ir 2023. gadā, jo papildu centieni ir jāīsteno vēl īsākā laikposmā. Attiecībā uz **transeiropas sistēmu valstu komponentu** pabeigšanu dažas dalībvalstis ziņoja par kavējumiem dažos projektos.

4.4 Seku mazināšanas darbības

Lielākā daļa dalībvalstu ir panākušas ievērojamu progresu transeiropas sistēmu izstrādē, un vairākas dalībvalstis centās panākt, lai to sistēmas tiktu ieviestas līdz 2023. gada beigām saskaņā ar sākotnējiem termiņiem un piešķirtajām atkāpēm. Tomēr dažas valstis kavējas, un to ieviešanas plāni tiek atlikti līdz ieviešanas perioda beigām vai pēc tā. Komisija ir mudinājusi stingri ievērot plānus valstu projektu savlaicīgai ieviešanai.

Dalībvalstis minēja dažādas seku mazināšanas darbības, kuru mērķis ir novērst (potenciālos) kavējumus un nodrošināt tiesību aktos noteikto termiņu ievērošanu. Šīs darbības ietver papildu resursu piešķiršanu, elastīgas metodikas pieņemšanu, projektu sadalīšanu vairākos posmos un piegādātāju attiecību reorganizāciju, lai uzlabotu efektivitāti un uzlabotu sadarbību. Citas dalībvalstis plāno uzlabot organizatoriskās struktūras, racionalizēt procesus un pilnveidot plānošanu, lai uzlabotu projektu vadību un lēmumu pieņemšanu. Šīs darbības ir attiecināmas uz valstu un transeiropas projektiem.

Ņemot vērā kavējumus dalībvalstīs, **Komisija ar vairākām darbībām ir palielinājusi atbalstu dalībvalstīm**.

Pirmkārt, tā ir **uzlabojusi SMK IT programmas pārraudzību un uzraudzību**, palielinot progresa ziņojumu biežumu un organizējot divpusējas sanāksmes direktoru līmenī ar katru dalībvalsti. SMK DP īstenošana pastāvīgi ir apspriesta ģenerāldirektora veiktajās misijās, kā arī plenārsēdēs ar dalībvalstu

[15] Pārskatītajā 2023. gada SMK DP paredzēts, ka ieviešanas periods beigsies 1.7.2024.

[16] Pārskatītajā 2023. gada SMK DP paredzēts, ka sistēmas pamatfunkciju ieviešanas periods beidzas 1.12.2023., bet pārējo funkciju ieviešanas periods beidzas 2.12.2024. Līdz 2.12.2024. visām dalībvalstīm un tirgotājiem būtu jāizmanto *NCTS 5. posma* sistēma. Pārejas beigas ir paredzētas 21.1.2025.

[17] Pārskatītajā 2023. gada SMK DP paredzēts, ka sistēmas pamatfunkciju ieviešanas periods beidzas 1.12.2023., ar *EMCS* saskaņotas saskarnes izstrādes periods beidzas 13.2.2024., bet pārējo funkciju ieviešanas periods beidzas 2.12.2024. Līdz 2.12.2024. visām dalībvalstīm un tirgotājiem būtu jāizmanto *AES* sistēma. Pārejas beigas ir paredzētas 11.2.2025.

[18] Pārskatītajā 2023. gada SMK DP paredzēts, ka *GUM 1. komponenta* ieviešanas datums ir 11.3.2024., bet *GUM 2. komponenta* ieviešanas perioda sākums ir jānosaka dalībvalstīm, un agrākais iespējamais ieviešanas datums ir 11.3.2024.

ģenerāldirektoriem (Muitas politikas grupā (*CPG*)). Dalībvalstis tika mudinātas veikt seku mazināšanas pasākumus un iesniegt pieprasījumus piešķirt finansējumu no tehniskā atbalsta instrumenta līdz 2023. gada 31. oktobrim, lai atbalstītu muitas IT izstrādi.

Komisija turpināja izmantot daudzgadu stratēģiskā plāna muitas jomā (*MASP-C*) infopaneli, pamatojoties uz 2019. gadā pārskatīto *MASP-C* un 2019. gada SMK DP, lai uzraudzītu progresu, galvenos projekta atskaites punktus un agrīnā posmā konstatētu kavējumus. Infopaneli reizi ceturksnī iesniedz *ECCG* dalībvalstīm un TKG tirdzniecības kopienai. Turklāt SMK DP un *MASP-C* vienlaikus tiek pārskatīti saskaņā ar stratēģiskajiem mērķiem.

Kā norādīts SMK DP un 2019. gadā pārskatītajā *MASP-C*, Komisija nosaka konkrētus starpposma atskaites punktus, lai nodrošinātu decentralizēto transeiropas sistēmu netraucētu ieviešanu un izvairītos no papildu izmaksām.

Otrkārt, Komisija ir **pastiprinājusi palīdzību dalībvalstīm saistībā ar transeiropas sistēmām**, pieņemot elastīgu un iteratīvu pieeju SMK elektronisko sistēmu izstrādei un ieviešanai. Šī metode, kas ietver prototipu izstrādi, ātru problēmu risināšanu un līdzsvarotu darba slodzi gan Komisijā, gan dalībvalstīs, uzlabo sistēmas kvalitāti un veicina reālu progresu. Šī pieeja tika sekmīgi izmantota *AES, NCTS 5. posma* un *ICS2* projektā, un to atzinīgi novērtēja dalībvalstis un tirgotāji.

Turklāt Komisija ir izveidojusi mehānismu ieinteresēto personu sadarbībai jau no projektu sākuma, lai uzlabotu sagatavošanas darbības, novērstu ar lēmumu pieņemšanu saistītās grūtības un nodrošinātu pārredzamību, regulāri atjauninot projektus.

Komisija arī turpināja koordinēt un uzraudzīt katras transeiropas sistēmas programmas, kas prasa ievērojamu dalībvalstu darbu.

Sīkāka informācija par šiem pasākumiem tika sniegta iepriekšējā ziņojumā par 2022. gadu.

- **Attiecībā uz transeiropas sistēmu *ICS2*** Komisija ar dažādiem līdzekļiem sniedza atbalstu dalībvalstīm un uzņēmējiem *ICS2 2. laidiena* un *ICS2 3. laidiena* izstrādes darbībās. Tas ietvēra īpašu tīmekļsemināru organizēšanu, palīdzības sniegšanu, izmantojot bieži uzdotos jautājumus, un plenārsēžu koordinēšanu. Tika sniegti papildu norādījumi, lai novērstu traucējumus pie ārējām robežām, ko rada *ICS2 2. laidiena* kavējumi (4.3. iedaļa). Cieša uzraudzība nodrošināja projektu plānu saskaņošanu ar Komisijas IT īstenošanas atskaites punktiem. Visbeidzot, tika nodrošinātas komunikācijas kampaņas, tiešsaistes apmācības sesijas un pielāgotas faktu lapas, kā arī dokumenti, kas pieejami publiskajā *CIRCABC* bibliotēkā.
- **Attiecībā uz transeiropas sistēmām – *NCTS 5. posms* un *AES* –** Komisija turpināja īstenot valstu administrāciju koordinācijas programmu, lai atbalstītu dalībvalstis to valsts komponentu izstrādē un ieviešanā. 2023. gadā koordinācijas programma tika paplašināta, lai pārraudzītu tirgotāju darbības uzsākšanu sadarbībā ar dalībvalstīm.
  Darbības ietver īpašu palīdzības dienestu, virtuālas sanāksmes, lai mazinātu dalībvalstu izstrādes kavējumus, atjauninātas informācijas izplatīšanu tirdzniecības kopienai un regulāru ziņošanu *ECCG* un *CPG*. Kopš 2021. gada 1. ceturkšņa Komisija publicēja konsolidētus ceturkšņa progresa ziņojumus par pāreju uz jaunajām sistēmām, norādot *KPI* agrīnai problēmu atklāšanai.
- **Attiecībā uz transeiropas sistēmu – *CCI* –** Komisija izveidoja īpašu komandu, lai risinātu dalībvalstu jautājumus un koordinētu atbilstības testēšanu.

Treškārt, Komisija lūdza dalībvalstis informēt par to ierobežojumiem un nepieciešamo atbalstu risku mazināšanai. Dalībvalstis **aptaujā** pauda, ka divpusējās sanāksmes direktoru līmenī un tehniskais dialogs ar *TAXUD* ĢD ir bijis ļoti noderīgs. Tās novērtēja Komisijas nodrošinātos tehniskos tīmekļsemināru un informācijas apmaiņas pasākumus kā noderīgus. Dažas ierosināja papildu darbības pamatnostādnes, palīdzību uzņēmējiem un visaptverošas mācības, kas pārsniedz pašreizējās spējas.

Ceturtkārt, aptaujas rezultāti un divpusējas apspriedes ar dalībvalstīm atklāja, ka biežs kavējumu iemesls ir pienācīga finansējuma trūkums. Šajā nolūkā Komisija tehniskā atbalsta instrumenta (TAI) ietvaros ir izveidojusi īpašu **TAI pamatiniciatīvu 2024. gadam** muitas un nodokļu digitalizācijai, galveno uzmanību pievēršot SMK IT īstenošanai. Saistībā ar to sešas dalībvalstis ir iesniegušas

priekšlikumus par atbalstu muitas IT sistēmām. Priekšlikumu novērtēšana turpinās un tiks pabeigta 2024. gada sākumā, lai 2024. gada 2. ceturksnī varētu piešķirt atbalstu.

Piektkārt, lai risinātu īpašās vajadzības, kas dalībvalstīm ir SMK muitas IT projektu ikdienas pārvaldībā, Komisija ir noslēgusi **līgumu ar konsultāciju uzņēmumu**, lai sniegtu tiešu atbalstu atkarībā no vajadzībām un problēmām, lai novērstu kavējumus. Pirmais izmēģinājuma projekts, kas aptvēra trīs dalībvalstis (FR, MT, GR), sākās 2023. gada 4. ceturksnī un turpinās līdz 2024. gada 2. ceturksnim. Atkarībā no iznākuma 2024. gadā varētu sākties turpmākas darbības.

Visbeidzot, Komisija arī sāka darbu, lai apkopotu gūto pieredzi un paraugpraksi IT projektu izstrādē. 2023. gadā tika veikta aptauja, un rezultāti tika pievienoti dienestu darba dokumentam. Sīkāku informāciju skatīt šim ziņojumam pievienotā dokumenta 6. lappusē.

Tā kā tuvojas 2025. gada beigas, dalībvalstīm ir lūgts ievērot jaunajā SMK DP noteiktos termiņus. SMK IT pilnīgai īstenošanai ir atlikuši tikai vēl divi gadi. **Ir vajadzīgi ārkārtēji centieni un tūlītēja rīcība**, lai izvairītos no kavējumiem un nodrošinātu Eiropas sistēmu darbības nepārtrauktību.

Lai gan Komisija daudzējādā ziņā sniedz atbalstu, kā norādīts iepriekš, piemēram, pielāgojot datumus jaunajā SMK DP un nodrošinot sasniedzamus termiņus, par valsts komponentu un sistēmu izstrādi un ieviešanu ir atbildīgas dalībvalstis. Funkciju sadale ir noteikta un saskaņota ar visām ieinteresētajām personām jau no paša sākuma, un tā būtu jāievēro visā projektu dzīves ciklā.

4.5 Pašreizējais stāvoklis paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs

Visbeidzot, pārejā uz jauninātajām elektroniskajām sistēmām, kas paredzētas SMK, kā arī ņemot vērā jaunās IT pieejas, kas noteiktas reformas priekšlikumā, būs jārēķinās ar turpmāko ES paplašināšanos.

Pašlaik Komisija sistemātiski neuzrauga kandidātvalstu progresu pilnībā elektronisku sistēmu ieviešanā, un tām nav noteikts ziņošanas pienākums saskaņā ar SMK 278.a pantu. Tomēr to IT sistēmu izstrāde, kas atbalsta to saskaņošanu ar ES muitas tiesību aktiem, ir būtisks elements ES regulārajos novērtējumos, kuros novērtē kandidātvalstu progresu paplašināšanās procesā un saskaņā ar asociācijas nolīgumiem ar ES.

Dažas no šīm valstīm jau piemēro divas IT sistēmas, bet citas gatavojas to darīt:

(1) *NCTS* kā IT atbalsta sistēmu Konvencijas par kopīgu tranzīta procedūru (*CTC*) noteikumu īstenošanai;
(2) saistītās IT sistēmas savstarpējai atzīšanai ES *AEO* programmā.

Pašreizējais stāvoklis kandidātvalstīs saistībā ar sagatavotību šīm divām IT sistēmām atšķiras: Ziemeļmaķedonija, Serbija, Turcija un Ukraina jau ir Konvencijas par kopīgu tranzīta procedūru līgumslēdzējas puses un attiecīgi dažādos posmos pilnībā izmanto *NCTS*. Vienīgi Moldova ir izveidojusi *AEO* savstarpēju atzīšanu ar ES, lai gan Ukraina, Gruzija un Turcija gatavojas to darīt un šim nolūkam izstrādā savas valsts IT sistēmas.

Kandidātvalstīm būs pakāpeniski jāpieslēdzas SMK sistēmām vai jāievieš tās ceļā uz pievienošanos ES muitas teritorijai, un atkarībā no plānotā pievienošanās datuma tām var nākties nodrošināt arī 2023. gada 17. maija muitas reformu paketē ierosinātā turpmākā muitas datu centra funkcijas un pievienoties šim visaptverošajam projektam.

Nākotnē saistībā ar kandidātvalstu gatavošanos paplašināšanās procesam tām regulāri būs jāsniedz ziņojumi, jāpārbauda atbilstība, lai nodrošinātu sadarbspēju starp šo valstu un dalībvalstu un Komisijas vai datu centra sistēmām, un ES būs regulāri jānovērtē to sniegums.

5. KOPSAVILKUMS PAR PĀRVALDĪBU UN SECINĀJUMI

SMK IT īstenošana ir kopīgs projekts ar kopīgām interesēm. Visas ieinteresētās personas ir stingri apņēmušās to īstenot jau no paša sākuma – 2014. gada, kad tika pieņemta pirmā SMK DP.

Gatavojot šo ziņojumu, Komisija rūpīgi izvērtēja datus, ko ieinteresētās personas iesniedza 2023. gada pirmajā pusē. Tie atklāja nevienmērīgu SMK IT īstenošanas progresu – Komisija sekmīgi veic visas

savas darbības, tomēr dalībvalstu progress kopumā nav tik pozitīvs, un atšķirība starp dalībvalstīm kļuvusi izteiktāka nekā 2022. gadā.

Dalībvalstu progress un kavējumu ietekme

Valstu sistēmu ieviešanas kavējumi radīja nepārprotamu plašāku ietekmi uz transeiropas sistēmu valstu komponentu sniegumu, tieši ietekmējot citas dalībvalstis un uzņēmējus. Daži no šiem kavējumiem apdraud SMK tiesību aktos noteikto termiņu ievērošanu, un tāpēc ir iespējamas: a) pārkāpumu lietas un b) muitas procedūru un atvieglojumu pilnīgas automatizācijas nepietiekama īstenošana un tādējādi nepietiekami aplēstie ieguvumi privātajam sektoram un citām skartajām dalībvalstīm, kas veikušas milzīgas investīcijas, lai ievērotu termiņus.

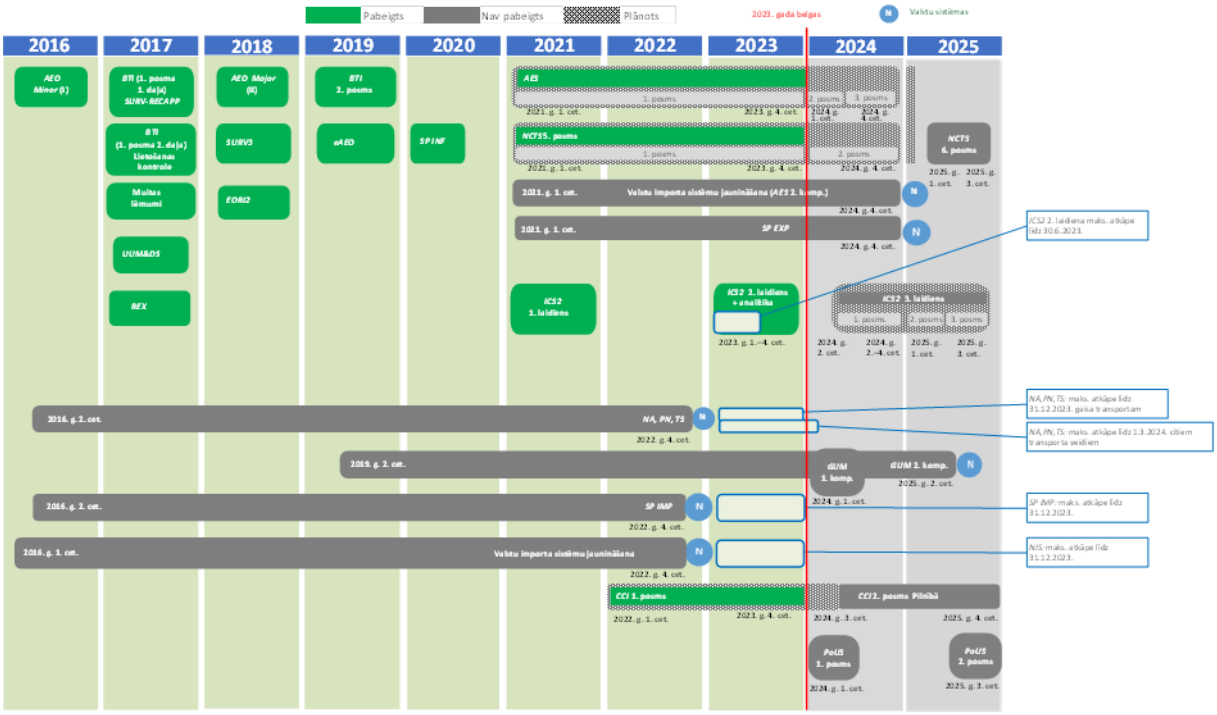
Šajā saistībā šie jautājumi tika apsvērti, pārskatot SMK DP, un jaunajā SMK DP ir panākta vienošanās par jaunu pieeju, par prioritāti nosakot pamatprocesus un nodrošinot vairāk laika, lai pabeigtu projekta pilnīgu īstenošanu un visu to uzņēmēju sarežģīto pāreju, kuri arī *TCG* bija uzsvēruši kavējumus, ar ko tie saskārās.

Kaut arī Komisijas pašas īstenoto projektu darbības pārsvarā nav atkarīgas no valstu progresa, noteikta veida darbībās ir nepieciešama cieša sadarbība starp Komisiju un dalībvalstīm, piemēram, transeiropas sistēmu valsts komponenta atbilstības testēšanā. Šīs netiešās ietekmes dēļ var novērot, ka kavējumi konkrētu dalībvalstu valsts komponentu īstenošanā ietekmē vispārējos sasniegumus transeiropas projektu īstenošanā un SMK īstenošanu kopumā.

Saskaņā ar SMK 6. panta 4. punktu konkrētām dalībvalstīm drīkst piešķirt atkāpes tikai tad, ja tās neskar nedz informācijas apmaiņu starp dalībvalsti, kam tā adresēta, un citām dalībvalstīm, nedz arī informācijas apmaiņu un glabāšanu citās dalībvalstīs, ko veic, piemērojot tiesību aktus muitas jomā. Tas, ka dažās dalībvalstīs kavējas dažu nepieciešamo sistēmu ieviešana, negatīvi ietekmē vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmējiem visā Savienībā, jo šo sistēmu mērķis ir piedāvāt vienādas iespējas uzņēmējiem visās dalībvalstīs. Turklāt, ņemot vērā dažādo sistēmu raksturu, izmaiņas, kas vajadzīgas, lai tās saskaņotu ar SMK prasībām, ietekmē arī citas saistītas vai atkarīgas IT sistēmas, un dažas no tām ir svarīgas ieņēmumu aizsardzībā un cīņā pret negodīgu un nelikumīgu tirdzniecību.

Komisija ir izvērtējusi dalībvalstu lūgumus piešķirt atkāpi un novērtējusi transeiropas sistēmu kavējumus. Pamatojoties uz to, 2023. gadā tika pieņemti pieci lēmumi par atkāpēm un pārskatīta SMK DP. Vienlaikus Komisija arī sāka pārskatīt *MASP-C*. Muitas politikas grupas ģenerāldirektori apstiprināja jauno *MASP-C* 2023. gadam un Komisija 2023. gada 15. decembrī pieņēma jauno SMK DP, tādējādi ir pārskatīts tiesiskais un darbības satvars un ir nodrošināts jauns pamatscenārijs nepabeigto projektu progresa mērīšanai.

Jaunā SMK DP ir instruments, ar ko virzīt dalībvalstis uz nepabeigto projektu kopīgu un izpildāmu īstenošanu, piešķirot lielāku elastību galīgo termiņu ievērošanā, tomēr saglabājot nepieciešamo spiedienu, lai līdz 2025. gada 31. decembrim pilnībā īstenotu SMK DP. Īstenošanas progress turpinās līdz 2025. gadam, kas atzīmēts zaļā krāsā.

4. attēls. Plānošanas pārskats

Apkopojot dalībvalstu progresu, var secināt, ka **aptuveni 71 % dalībvalstu, kurām tika piešķirta atkāpe** attiecībā uz valsts ievešanas/importa sistēmām un *ICS2* 2. laidienu, paredzētais termiņš ir 2023. gada 31. decembris. Jāatzīmē, ka nepabeigtā ieviešana galvenokārt attiecas uz pagaidu uzglabāšanas un valstu importa sistēmu (*NIS*) jaunināšanu. Šie kavējumi ietekmē ne tikai tādus transeiropas projektus kā "Importa centralizēta muitošana", bet arī pagarina uzņēmēju pārejas periodu, kavējot procesu un datu saskaņošanu.

NIS kavējumi kavē datu iesniegšanu *Surveillance 3* sistēmā. Ņemot vērā tās izšķirošo lomu darījumu un tirdzniecības plūsmu uzraudzībā, tas ir negatīvi ietekmējis konkrētas nozares, piemēram, lauksaimniecības tirgu. Turklāt *NIS* ieviešana ir būtiska, lai nodrošinātu Savienības kopējā muitas tarifa vienādu īstenošanu. Tas nozīmē, ka ir jāatbalsta dalībvalstu riska novērtējums attiecībā uz tiesību aktiem muitas jomā un jānodrošina muitas kontroles vienotība, jānovērš pasākumu un sankciju apiešana, jāaizsargā Savienība no negodīgas un nelikumīgas tirdzniecības (tostarp ar prasībām, kas saistītas ar oglekļa ievedkorekcijas mehānismu (OIM)).

Aplūkojot kopējo situāciju salīdzinājumā ar jauno SMK DP, ir noteiktas trīs turpmākas attīstības kategorijas.

Aptuveni 60 % dalībvalstu ir paziņojušas, ka spēs ieviest visas savas sistēmas projektu termiņos, kas paredzēti jaunajā SMK DP nākamajiem diviem gadiem. Tās ir izpildījušas savas saistības, un, ja tikai dažu sistēmu ieviešana nedaudz kavēsies, šķiet, ka tās būs ieviesušas piemērotus pārvaldības instrumentus, lai efektīvi novērstu iespējamos trūkumus. 2025. gada termiņš ir saistīts ar zemu risku.

Aptuveni 25–30 % dalībvalstu ir norādījušas, ka kopš 2022. gada situācija ir pasliktinājusies. Šķiet, ka kavējumi ir palielinājušies. Pārskatītā SMK DP tām dod vairāk iespēju samazināt termiņu neievērošanu, tomēr, ja tās neveiks būtiskas seku mazināšanas darbības, pastāv risks, ka netiks ievēroti vienas vai vairāku sistēmu projektu termiņi. 2025. gada termiņš ir saistīts ar vidēju risku.

Aptuveni 10–15 % dalībvalstu ir būtiski kavējumi lielākajā daļā atlikušo sistēmu. Šīm dalībvalstīm ir grūti novērst kavējumus un, visticamāk, tās neievēros vairāku projektu termiņus neatkarīgi no veiktajiem intervences pasākumiem. Tas ir tāpēc, ka pastāv problēmas iepirkumos, nav elastīgas projektu vadības, stabilas un uzticamas plānošanas, lai projektus īstenotu, un joprojām pastāv

strukturālas problēmas pārvaldes iestādēs, kas skar gandrīz visus SMK projektus. Pat ar jauno SMK DP aizvien ir ļoti grūti pabeigt pilnīgu SMK IT īstenošanu. 2025. gada termiņš ir saistīts ar augstu risku.

Visām ieinteresētajām personām savi centieni un investīcijas jākoncentrē uz tiesību aktos noteiktajiem termiņiem, kas paredzēti jaunajā SMK darba programmā. Komisijas ciešā uzraudzība programmu un projektu līmenī turpināsies nākamos divus gadus, un to papildinās divpusējas sanāksmes un plenārsēdes ar dalībvalstīm. Nesen noslēgtais konsultāciju līgums dalībvalstu SMK IT īstenošanas atbalstam dažās dalībvalstīs varētu zināmā mērā atvieglot procesu vai daļēji palīdzēt samazināt kavējumus. Dalībvalstis varētu izmantot arī atbalstu, ko sniedz saskaņā ar 2024. gada tehniskā atbalsta instrumentu, vismaz apstiprinātajiem projektiem. Komisija kopā ar vairākām dalībvalstīm strādā, lai panāktu progresu abos virzienos.

Ņemot vērā to, ka dalībvalstis kavē SMK īstenošanu, ir svarīgi, lai Komisija apsvēru arī citu pieejamo instrumentu iespējamo izmantošanu, lai novērstu ietekmi uz dalībvalstīm, kuras būtiski kavē ieviešanas termiņus.